

Sygn. akt III AUa 604/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zofia Rybicka - Szkibieli (spr.)
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka SSO del. Beata Górski
Protokolant:	sekr. sąd. Karolina Popowicz

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 2014 r. w Szczecinie

sprawy T. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o przyznanie emerytury pomostowej

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 4 czerwca 2013 r. sygn. akt VI U 164/13

oddala apelację.

SSO del. Beata Górski SSA Zofia Rybicka - Szkibieli SSA Barbara Białecka

Sygn. akt III AUa 604/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 28 grudnia 2012 r. organ rentowy – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił ubezpieczonemu T. M. prawa do emerytury pomostowej wobec nieudokumentowania wymaganego 15 – letniego okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Podstawą decyzji odmownej było także to, że ubezpieczony przed datą złożenia wniosku podlegał ubezpieczeniu tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, a nie ze stosunku pracy. Ponadto organ rentowy nie uwzględnił ubezpieczonemu zagranicznego okresu ubezpieczenia.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył ubezpieczony T. M. i wskazał, że zarówno na dzień 1 stycznia 1999 roku jak i po dniu 31 grudnia 2008 roku wykonywał i wykonuje pracę w szkodliwych warunkach. Dowodził, że wykonywanie zawodu parkieciarza jest w około 70% równe wykonywaniu takiej pracy. Ponadto, ubezpieczony wskazał, że we wniosku o emeryturę pomostową jest napisane, że pracuje on do momentu przyznania emerytury, a pracownik

Zakładu Ubezpieczeń Społecznych poinformował go, że lata pracy w Polsce oraz poza jej granicami zliczają się przy ustalaniu prawa do emerytury.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim wyrokiem z dnia 4 czerwca 2013 r. oddalił odwołanie. Z ustaleń stanowiących podstawę faktyczną rozstrzygnięcia wynika, że ubezpieczony T. M. urodził się (...). Z wnioskiem o ustalenie prawa do emerytury pomostowej wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych 2 kwietnia 2012 roku. Udowodnił łącznie ponad 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Ubezpieczony obecnie prowadzi działalność gospodarczą. Decyzją z dnia 28 grudnia 2012 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił T. M. prawa do emerytury pomostowej. Decyzję sprostowano postanowieniem z dnia 21 lutego 2012 roku oraz postanowieniem z dnia 15 marca 2012 roku. Sąd ustalił także, że wnioskodawca pracował jako stażysta, ślusarz, konserwator, tokarz, referent zaopatrzeniowy, robotnik budowlany, parkieciarz.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie okazało się nieuzasadnione. Sąd przywołał treść przepisów art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2008 r. Nr 237 poz.1656) wskazując, że określa on przesłanki nabycia prawa do emerytury pomostowej. Sąd powołał się również na art. 49 ustawy, z którego wynika, że prawo do emerytury pomostowej przysługuje także tej osobie, która: 1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3; 2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12; 3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3. Podsumowując tę część rozważań Sąd podkreślił, że brak choćby jednego z warunków przyznania prawa do emerytury pomostowej opisanych w powyższych przepisach powoduje, że ubezpieczony nie może nabyć uprawnień emerytalnych. Sąd uznał, że wniosek ubezpieczonego o przyznanie emerytury pomostowej nie zasługiwał na uwzględnienie. T. M. nie wykazał aby po 31 grudnia 2008 roku pracował w szczególnych warunkach pracy bądź w szczególnym charakterze. Prace parkieciarskie czy cykliniarskie nie zostały wymienione w załącznikach do ustawy. Ubezpieczony nie spełnia więc warunku z art. 4 pkt. 6 ustawy. Skarżący – w przekonaniu Sądu Okręgowego, nie udowodnił także aby w dniu wejścia ustawy z 2008 roku o emeryturach pomostowych spełniał wymagany w art. 49 pkt 3 okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Sąd Okręgowy odniósł się także do poglądu organu rentowego, jakoby emerytura pomostowa przysługiwała wyłącznie pracownikowi. W ocenie Sądu pierwszej instancji treść art. 4 pkt 7 wskazuje, iż emerytura pomostowa przysługuje wyłącznie osobom, których stosunek pracy uległ rozwiązaniu. Bez znaczenia pozostaje zaś, czy ubezpieczony podlega innym niż pracownicze ubezpieczeniom społecznym

Apelację od powyższego wyroku wywiódł ubezpieczony, który podniósł, że dostarczył wszystkie dokumenty potrzebne do uzyskania emerytury pomostowej. Przedstawiciel Zakładu Ubezpieczeń Społecznych potwierdził skarżącemu prawo do tej emerytury, po czym organ rentowy wystąpił o ponowne naliczenie kapitału początkowego z uwagi na nowe dokumenty, które skarżący dostarczył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.. Skarżący podkreślił, że na rozprawie w Sądzie Okręgowym również dostarczył dokumenty potwierdzające jego uprawnienia do tej emerytury.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego okazała się niezasadna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, jak też zastosował właściwe przepisy prawa materialnego, które przytoczył i przeanalizował w pisemnym uzasadnieniu wyroku oraz wyprowadził z nich prawidłowe wnioski prawne, które nie budzą zastrzeżeń. Ponadto Sąd Okręgowy zebrany w sprawie materiał dowodowy poddał wszechstronnej ocenie z zachowaniem granic swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny w pełni przychylił się do powyższych ustaleń oraz dokonanej

przez Sąd I instancji wykładni przepisów, w tym także art. 3 ustawy o emeryturach pomostowych, który spowodował oddalenie wniosku ubezpieczonego o przyznanie prawa do emerytury pomostowej.

Przed przejściem do oceny okoliczności zaistniałych w sprawie T. M. Sąd Apelacyjny wskazuje, że ustawa z 2008 roku o emeryturach pomostowych określa warunki nabywania i utraty prawa do emerytur, w tym także rodzaje prac w szczególnych warunkach i prac o szczególnym charakterze, których wykonywanie uprawnia do emerytury pomostowej. Z brzmienia art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych wynika, że prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki: 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.; 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat; 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn; 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn; 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS; 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3; 7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy. Jednocześnie art. 49 ustawy umożliwia nabycie prawa do emerytury pomostowej także tej osobie, która: 1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3; 2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12; 3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

W orzecznictwie podkreśla się, że przesłanki do nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów o emeryturach pomostowych muszą być spełnione łącznie, co oznacza, że brak choćby jednego z tych warunków powoduje niemożność nabycia uprawnień emerytalnych (tak wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 26 kwietnia 2012 roku, sygn. akt III AUa 252/12).

W przedmiotowej sprawie nie był kwestionowany fakt zatrudnienia T. M. w charakterze parkieciarza, ale jak wynika z uzasadnienia decyzji odmownej, wydanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, przyczyną odmowy przyznania prawa do emerytury pomostowej, było między innymi nieudokumentowanie przez ubezpieczonego okresu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze. Taką też podstawę oddalenia odwołania ubezpieczonego przyjął Sąd Okręgowy w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku. Natomiast w przekonaniu ubezpieczonego T. M. – jak wynika z treści jego odwołania, warunek pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze został przez niego spełniony. W jego przekonaniu wykonywany zawód parkieciarza kwalifikuje się jako praca w szkodliwych warunkach, albowiem w 70% jest do takiej pracy podobny. Dokonując oceny prawnej sprawy Sąd Apelacyjny wskazuje, że nie podziela stanowiska odwołującego się T. M..

Należy podkreślić, że zgodnie z art. 3 ust 1 ustawy o emeryturach pomostowych prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy. Z kolei ust. 3 stanowi, iż prace o szczególnym charakterze to prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się; wykaz prac o szczególnym charakterze określa załącznik nr 2 do ustawy. Jak słusznie przyjmuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z 2008 roku o emeryturach pomostowych jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy „o szczególnym charakterze” lub „w szczególnych warunkach” nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogła obniżyć się z wiekiem. (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 13 marca 2012

roku, sygn. akt II UK 164/11, LEX nr 1171289). Wykazy prac o jakich mowa w art. 3 ust. 1 oraz 3 ustawy o emeryturach pomostowych były przedmiotem zainteresowania Trybunału Konstytucyjnego, który uznał, że załączniki do ustawy w zakresie w jakim pomijają jako przesłankę uzyskania emerytury pomostowej prace wykonywane w warunkach innych aniżeli prace w tych wykazach wymienione są zgodne z zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowiącego przez nie prawa oraz są zgodne z zasadą ochrony praw słusznie nabytych (patrz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 3 marca 2011 roku, sygn. akt K 23/09, OTK-A 2011/2/8).

Odnosząc powyższy stan prawny do sytuacji ubezpieczonego T. M. należy wskazać, że nie spełnia on przesłanki określonej w art. 4 pkt 5) ustawy o emeryturach pomostowych ani też przesłanki wynikającej z art. 49 pkt 3) ustawy, albowiem jego dotychczasowy okres pracy nie jest okresem pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. Wskazywane przez niego prace parkieciarskie nie są wymienione w wykazach prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z 2008 roku o emeryturach, a w związku z tym, że katalog tych prac jest zamknięty to nie ma żadnych podstaw prawnych do uznania, że prace parkieciarskie stanowią pracę wykonywaną w szczególnych warunkach, tak jak twierdzi ubezpieczony. Z analizy dotychczasowego przebiegu pracy T. M. wynika, że w ogóle nie pracował on w warunkach szczególnych ani nie wykonywał pracy w szczególnym charakterze.

Niezależnie od powyższego dodatkową przyczyną odmowy przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej, o której Sąd Okręgowy nie wspomniał, był brak podstaw prawnych do zaliczenia ubezpieczonemu okresów pracy w charakterze parkieciarza wykonywanej poza granicami kraju przy ustaleniu uprawnień do emerytury pomostowej, bowiem w tym przypadku nie znajdują zastosowania przepisy unijne rozporządzenia nr (...), a wynikająca z przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zasada terytorialności. Okres pracy ubezpieczonego poza granicami kraju mógłby być uwzględniony ubezpieczonemu do ustalenia prawa do emerytury pomostowej pod warunkiem uznania go za okres składkowy w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 lub art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2003r., sygn. II UK 196/02, OSNP 2004/8/144). Okresy wykonywania za granicą pracy nie są natomiast uwzględniane wówczas, gdy obowiązujące przepisy nie dają podstawy do uznania tych okresów za okresy składkowe. W związku z powyższym sporne okresy zatrudnienia ubezpieczonego za granicą u pracodawców zagranicznych stanowią okresy składkowe o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. d i art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jeżeli opłacane były składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce. Wskazuje na to także treść art. 48 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz. U. z 2003r., Nr 58, poz. 514), która obowiązywała do dnia 31 maja 2004r. zgodnie z którym to przepisem jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej, udokumentowane okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych zaliczane są do okresów składkowych w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, o ubezpieczeniu społecznym i rodzinnym oraz o świadczeniach pieniężnych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, pod warunkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Podobnie zresztą było też pod rządami art. 29 ustawy z dnia 29 grudnia 1989 r. o zatrudnieniu (Dz. U. z 1989, Nr 75, poz. 446), gdzie także istniał wymóg opłacania składki na ubezpieczenie społeczne na konto Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W takim przypadku zgodnie z brzmieniem art. 7 pkt 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 1998 r. Nr 137, poz. 887 z późn. zm.) w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2012 r. prawo do dobrowolnego objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi przysługiwało obywatelom polskim wykonującym pracę za granicą w podmiotach zagranicznych oraz obywatelom polskim wykonującym pracę w podmiotach zagranicznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli podmioty te nie posiadają w Polsce swojej siedziby ani przedstawicielstwa.

Z treści dokumentu w postaci poświadczenia do celów świadczeń emerytalno – rentowych z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (k. 60 akt ZUS) wynika, że T. M. nie podlegał ubezpieczeniu od kwietnia 2007 roku do marca 2008 roku oraz od maja 2010 roku, a zatem sporne okresy zatrudnienia ubezpieczonego poza granicami kraju nie podlegały w tej konkretnej sprawie o emeryturę pomostową wliczeniu do okresu ubezpieczenia uprawniającego do uzyskania

prawa do emerytury pomostowej, gdyż w tych okresach nie były opłacane za ubezpieczonego składki na ubezpieczenie społeczne.

Należy podkreślić, że emerytura pomostowa jest świadczeniem wyjątkowym i przepisy te należy interpretować ściśle, bowiem nabycie prawa do takiej emerytury jest swoistym przywilejem i nie można stosować wykładni rozszerzającej powyższych przepisów. Pozbawienie prawa do zaliczenia okresu pracy za granicą do stażu uwzględnianego przy ustalaniu prawa do emerytury pomostowej nie nastąpiło z tego powodu, że obywatel polski skorzystał z prawa do swobodnego przepływu osób, w tym pracowników między państwami członkowskimi Unii Europejskiej, ale z tego powodu, że ubezpieczony nie uiszczał składek na ubezpieczenie społeczne w Polsce do czego zobowiązani byli wszyscy ubezpieczeni.

Dla wyczerpania argumentacji należy podzielić pogląd Sądu Okręgowego, z którego wynika, że emerytura pomostowa nie przysługuje wyłącznie pracownikowi pozostającemu w stosunku pracy, jak błędnie zinterpretował art. 4 pkt 7 ustawy o emeryturach pomostowych, Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Ustawa o emeryturach pomostowych w art. 2 pkt 3) zawiera legalną definicję pracownika. Wynika z niej, że pracownikiem w rozumieniu ustawy jest ubezpieczony, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 8 ust. 1, 2a i ust. 6 pkt 2 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, podlegającego ubezpieczeniu emerytalnemu z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a także ubezpieczony, który przed dniem wejścia w życie z tytułu takiej pracy podlegał ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu. Przy czym należy podkreślić, że ustawa nie utożsamia pojęcia „pracownik” z osobą aktualnie pozostającą w stosunku pracy, bowiem zgodnie z art. 4 ustawy, prawo do emerytury pomostowej przysługuje pracownikowi, z którym nastąpiło rozwiązanie stosunku pracy (pkt 7). Tak więc pogląd organu rentowego polegający na tym, że T. M. nie należy się emerytura pomostowa z tego powodu, że nie pozostaje on w stosunku pracy i nie jest pracownikiem w rozumieniu kodeksu pracy jest chybiony.

Reasumując poczynione wyżej rozważania, należy stwierdzić, że dokonana przez Sąd Okręgowy ocena wszystkich zgromadzonych dowodów dokonana została zgodnie z dyspozycją art. 233 k.p.c., a zaprezentowane poglądy prawne zasługują na aprobatę. Należało zatem uznać, że na dzień wydania decyzji przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wnioskodawca nie wykazał aby pracował w warunkach szkodliwych albo w warunkach o szczególnym charakterze, które uprawniałyby go do uzyskania prawa do emerytury pomostowej.

Bez znaczenia w rozważanej sprawie były zatem dodatkowe dokumenty przedstawione przez ubezpieczonego już po dniu wydania decyzji przez organ rentowy. Dotyczyły one bowiem pracy ubezpieczonego w innym kraju, która z wyżej opisanych przyczyn nie mogła zostać zaliczona do okresu pracy podlegającego analizie przy ustalaniu prawa do emerytury pomostowej.

Należy też podkreślić, że postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, wszczynane jest w wyniku złożenia odwołania przez ubezpieczonego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i jego przedmiotem jest ocena zgodności z prawem decyzji wydanej przez organ rentowy. Postępowanie sądowe ma zatem charakter odwoławczy i ma na celu dokonanie kontroli decyzji organu rentowego przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili wydawania decyzji.

Uwzględniając powyższą argumentację podzielić należało stanowisko wyrażone w zaskarżonym wyroku co do braku podstaw do przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej. Dlatego na podstawie art. 385 k.p.c. należało oddalić apelację ubezpieczonego jako nieuzasadnioną.

SSO del. Beata Górka SSA Zofia Rybicka - Szkibił SSA Barbara Białecka